

Однією з форм безпосередньої демократії є органи самоорганізації населення, які володіють багатим досвідом участі у вирішенні проблем населення за місцем проживання та співпраці з органами місцевої влади. Пропонується розробити програму навчання та підвищення кваліфікації активу органів самоорганізації населення, представників ініціативних груп зі створення цих органів, підготувати і впровадити у практику діяльності центрів підвищення кваліфікації комплекс відповідних програм-тренінгів для вказаних категорій та службовців.

Таким чином, якісне кадрове забезпечення неможливе без створення сприятливих умов для формування лідерського потенціалу, професіоналізації служби в органах місцевого самоврядування, системного підходу до профпідготовки та професійно-посадового розвитку управлінських кадрів місцевого самоврядування.

Стратегічні засади розвитку місцевого самоврядування в Україні з урахуванням зарубіжного досвіду передбачають: сприяння регіональному та місцевому розвитку; інституційну підтримку через агентства регіонального розвитку; зростання кооперативного сектору місцевої економіки; поширення громадянської освіти як засобу формування активних і свідомих громадян, активізацію взаємодії з громадськістю; залучення членів територіальної громади до участі в місцевому управлінні; запровадження системи показників вимірювання ефективності діяльності органів місцевого самоврядування; заохочення міжмуніципального співробітництва [8].

ЛІТЕРАТУРА

1. Козюра І. В. Сучасний стан та перспективи інституційного розвитку місцевого самоврядування [Електронний ресурс] / І. Козюра // Державне управління: удосконалення та розвиток. – 2013. – № 9. – Режим доступу : <http://www.dy.nayka.com.ua>.
2. Інституційний розвиток місцевого самоврядування в Україні в умовах державно-управлінських реформ : [монографія] / кол. авт. : І. В. Козюра (кер.), Ю. Г. Іванченко, А. О. Краснейчук, О. М. Руденко, Л. Є. Шкляр та ін. – Лубни : Інтер Парк, 2013. – 180 с.
3. Місцеве самоврядування в Україні: сучасний стан та основні напрями модернізації : наук. доп. / [редкол. : Ю. В. Ковбасюк, К. О. Ващенко, В. В. Толкованов та ін.]; за заг. ред. Ю. В. Ковбасюка. – К. : НАДУ, 2014. – 128 с.
4. Нестуля О. О. Основи лідерства. Тренінг лідерських якостей та практичних навичок менеджера : навч. посібник / О. О. Нестуля, С. І. Нестуля, В. В. Карманенко. – К. : Знання, 2013. – 287 с.
5. Козюра І. В. Развитие кадрового потенциала местного самоуправления: зарубежный опыт / И. В. Козюра // Современный научный вестник. Серия : Экономические науки. Государственное управление. – 2013. – № 14 (153). – С. 82–91.
6. Клепко С. Ф. Формування лідерської компетентності в школі : навч. посібник-довідник / С. Ф. Клепко, Л. В. Литвинюк. – Полтава : ПОППЮ, 2012. – 270 с.
7. Козюра І. В. Місцеве самоврядування в Україні (становлення та еволюція) : навч. посіб. / І. В. Козюра, О. Ю. Лебединська. – Ужгород : Патент, 2003. – 224 с.
8. Козюра І. В. Місцеве самоврядування: канадський досвід для України : [монографія] / І. В. Козюра. – Полтава : ТОВ "АСМП", 2013. – 368 с.

Т.А. Конєва,

кандидат економічних наук, доцент,

Чорноморський державний університет імені Петра Могили,

м. Миколаїв, Україна

ОСОБЛИВОСТІ ФІНАНСУВАННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НА ПІДПРИЄМСТВАХ СФЕРИ МАТЕРІАЛЬНОГО ВИРОБНИЦТВА

Для вітчизняної економіки розвиток сектору матеріального виробництва (промисловість, сільське господарство, торгівля, будівництво) є вкрай важливим. Окрім того, що підприємства цього сектору створюють, відновлюють або знаходять матеріальні блага, а також продовжують виробництво у сфері обігу (реалізації) шляхом переміщення, зберігання, сортування, пакування

продукції [1], вони роблять вагомий внесок у кількість суб'єктів господарювання, зайнятість, обсяги реалізованої продукції, ВВП країни.

Інвестиційна діяльність (придбання та реалізація тих необоротних активів, а також тих фінансових інвестицій, які не є складовою частиною еквівалентів грошових коштів [2]) забезпечує заснування та подальший розвиток підприємств даної сфери. Необоротними активами є ті активи, які не призначені для реалізації чи споживання протягом операційного циклу чи протягом дванадцяти місяців з дати балансу. До складу необоротних активів відносяться основні засоби, нематеріальні активи, довгострокові біологічні активи, інвестиційна нерухомість, а також довгострокові фінансові інвестиції.

Поточні фінансові інвестиції також є свідченням інвестиційної діяльності підприємства, окрім фінансових інвестицій до трьох місяців.

Придбання нового обладнання, розширення виробничих потужностей, оновлення програмного забезпечення сприяє уникненню фізичного та морального зносу, економії та зменшенню браку сировини, підвищенню конкурентоспроможності. Вкладення грошей у фінансові інвестиції дозволяє зменшити ризик знецінення вільних коштів від інфляції, отримати додаткові доходи, забезпечити горизонтальну або вертикальну інтеграцію бізнесу, диверсифікувати власну діяльність.

Теоретично, переважна частка вартісних необоротних активів (будівель, споруд, обладнання і т.д.) має бути характерна для промислових підприємств, що мають складний та тривалий виробничий цикл, на відміну, наприклад, від торговельних підприємств. Статистичні дані вітчизняних під-приємств сфери матеріального виробництва підтверджують це та свідчать про різну роль інвестиційної діяльності в їхньому функціонуванні (табл. 1). Так, наприклад, частка необоротних активів та поточних фінансових інвестицій у майні промислових підприємств сягає 56 % при 26 % у торговельних. Аналогічний показник у будівництві та сільському господарстві складає відповідно: 42 % та 38 %.

Якщо ж окремо закумулювати, з одного боку, основні засоби та нематеріальні активи, та з іншого, – довгострокові й поточні фінансові інвестиції, та порахувати їхню частку у майні представників досліджуваних галузей, вийде наступна картина. Найбільш капіталоємною за обсягом інвестицій у матеріальні та нематеріальні активи звичайно є промисловість, де їхня частка у майні складає 44 % при 3 % частці довгострокових та поточних фінансових інвестицій. Такий розрив існує і в сільському господарстві. Основні засоби та нематеріальні активи складають біля 27 % активів аграрних підприємств. При цьому, їхні фінансові інвестиції лише 5 %.

Цікавим є співвідношення цих показників у будівництві та торгівлі. Будівельні підприємства характеризуються практично однаковою часткою основних засобів, нематеріальних активів та фінансових інвестицій у майні, відповідно 14,4 % та 12,4 %. Частка фінансових інвестицій у майні представників торгівлі (14,4 %) майже в два рази перевищує частку основних засобів та нематеріальних активів (7,6 %).

Таблиця 1. Стан необоротних активів підприємств сфери матеріального виробництва у 2013 р.

Показник	Промисловість	Торговля	Сільське господарство	Будівництво
Частка необоротних активів у майні підприємства, %	55,2	18,9	37,7	36,2
Частка довгострокових та поточних фінансових інвестицій у майні підприємства, %	3,24	14,37	5,24	12,38
Середній обсяг необоротних активів на 1 підприємство, грн.	21024870,75	1970449,4	2366038,758	2932751,14
Коефіцієнт зносу	0,57	0,36	0,38	0,47
Фондомісткість	0,58	0,05	0,51	0,29
Фондовіддача	1,72	18,89	1,94	3,47

Джерело: розраховано автором на основі статистичних даних [3].

Ступінь капіталоємності галузі можна також виявити, розрахувавши такі показники, як: середній обсяг необоротних активів на 1 підприємство, середній обсяг основних засобів та нематеріальних активів на 1 підприємство, капітальні інвестиції на 1 підприємство.

Таким чином, середній обсяг необоротних активів на 1 промислове підприємство складає 21 млн.грн. Аналогічним чином розрахований показник в інших галузях є на порядок меншим: у будівництві складає 2,9 млн.грн., у сільському господарстві – 2,37 млн.грн., у торгівлі – 1,97 млн.грн. Середній обсяг основних засобів та нематеріальних активів (за первісною вартістю) на 1 підприємство складає: 38,9 млн.грн. (промисловість); 2,7 млн.грн. (сільське господарство); 2,2 млн.грн. (будівництво); 1,2 млн.грн. (торгівля). Якщо співвіднести обсяг капітальних інвестицій, здійснених по галузях у 2013 р. та кількість їхніх представників, також лідирує промисловість – 2,15 млн.грн.; далі будівництво – 1,28 млн.грн., сільське господарство – 0,38 млн.грн., торгівля – 0,2 млн.грн.

Визначити ефективність використання матеріальної бази підприємства надають можливість показники зносу основних засобів, їхньої фондомісткості, фондоозброєності та рентабельності. Найвищим показником зносу (біля 57 %) характеризуються промислові підприємства. Це означає, що їхні основні засоби придатні для використання лише на 43 %. Матеріальні необоротні активи представників будівельної, сільськогосподарської та торговельної галузей зношені станом на кінець 2013 р. відповідно на 47 %; 38 % та 36 %.

Згідно формули розрахунку фондомісткості на кожну гривню виробленої продукції в промисловості, сільському господарстві, будівництві та торгівлі припадає відповідно 0,58; 0,51; 0,29; 0,05 грн. вартості (залишкової) основних засобів. За показником фондовіддачі, кожна гривня основних засобів у промисловості, сільському господарстві, будівництві та торгівлі приносить відповідно 1,7; 1,9; 3,5; 18,9 грн. чистого доходу.

Разом з цим, треба зазначити, що у 2013 р. лише сільське господарство є рентабельним серед досліджуваних галузей. Так, обсяг чистого прибутку в аграрному секторі склав 14984,5 млн.грн., найбільший збиток було отримано суб'єктами господарювання у сфері торгівлі в розмірі 13248,5 млн. грн.

Інвестиційна діяльність потребує фінансування за рахунок довгострокових джерел власного або позичкового капіталу, адже термін окупності необоротних активів або строк фінансових інвестицій є тривалим. Тип фінансування діяльності підприємства прийнято оцінювати за так званими золотим правилом фінансування та золотим правилом балансу.

В цілому по підприємствах сфери матеріального виробництва золоте правило фінансування та правило балансу відповідають нормативам. Необоротні активи даних суб'єктів господарювання фінансуються за рахунок власного капіталу та довгострокових позичкових фінансових ресурсів. Але, якщо у сільському господарстві власний капітал повністю фінансує необоротні активи та частину оборотного капіталу, то у випадку промисловості – лише 70 % фіксованих активів. Даний показник (співвідношення власного капіталу та необоротних активів) у торгівлі та будівництві складає менше половини, відповідно 45 % та 30 %.

Проаналізувавши стан підприємств згідно правила вертикальної структури капіталу, можна помітити вкрай незначну роль власного капіталу і в загальному обсязі фінансових ресурсів. Згідно цього правила, а також нормативу коефіцієнта автономності, частка чистих активів у пасивах суб'єкта господарювання має бути більше за 50 %. Такому нормативу відповідає лише сільське господарство. Частка власного капіталу в майні підприємств промисловості, будівництва, торгівлі складає відповідно 38,5 %; 11 %; 8,5 %. Це означає, що на 61,5 %; 89 %; 91,5 % дані суб'єкти залежать від позичкових ресурсів. Таку, досить агресивну, політику фінансування можуть собі дозволити лише ефективно функціонуючі підприємства, як правило, із коротким операційним циклом, постійними та своєчасними грошовими надходженнями, що характерно лише для галузі торгівлі, але не для промисловості або будівництва. Виявлена структура капіталу підприємств є вкрай небезпечна, може загрожувати фінансовою нестабільністю та підвищує ймовірність їхнього банкрутства.

ЛІТЕРАТУРА

1. Господарський кодекс України від 16.01.2003, № 436-IV / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://rada.gov.ua/>
2. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» / Наказ Міністерства фінансів України від 07.02.2013, № 73/ [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://rada.gov.ua/>
3. Статистична інформація щодо стану підприємств сфери матеріального виробництва/ [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ukrstat.gov.ua/>